

Koorastõ kodoluu-uurja: mi külän om eski uma Šveits!

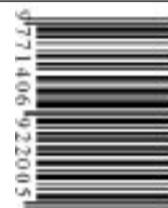
Kae lk 2

Noorõl taloperrel maal ikäv ei nakka

Kae lk 3

Ruitlanõ: tekke eräeloministeerium!

Kae lk 4

Uma Lehe vällä- andjas saa SA Kultuurileht

Aolchte Uma Leht nakkas vahtsõst kuust vällä andma sihtasutus Kultuurileht – 17 aastat projektipõhisõlt ilmunu leht saa riiklikus kultuurivälläandõs.

Vana-Võromaa lugõja saava lehte iks nigu innegi. Teljä saava edespõite lehte telli ExpressPosti

kaudu. Lehe toimõndus jääs Võrolõ. Lehe päätoimõndaja võtt Kultuurileht tüüle konkur-siga (kuulutus lk 2 pääl).

Uma Leht tulf vällä aastal 2000, välläandja olf AS Põlva Koit. 2004. aastast pääl om lehte vällä andnu Võro Selts VKKF.

SA Kultuurileht and vällä Eesti tähtsämbit kultuuriaoi- kirju ja -lehti: Sirp, Vikerkaar, Looming jne.

UL

Vali Uma Pido laulu!

Rahvas saa viil kuu aigu valli laulõ, midä naatas laulma tulõ- val Umal Pido.

Vabariigi aastapääväs olf mee- leperäde laulu vällä valinu 260 inemist. Kõgõ populaarsõmba olli Uma Pido popurri (ütiskoorilau- lu), «Amille?» (segakoori), «Tulõ aga tulõ!» (naisikoori), «Ei olõ hullu» (miihikoori) ja «Puupää rock-n-roll» (latsikoori).

Ummi lemmikide puult saa helü anda nikani ku urbõkuu lõpuni (www.umapido.ee).

«Kel viil valimada, võisi kullõlda-kaia laulõ ütten sõpru, koorikaaslaisi vai sugulaisiga,» härgüf Uma Pido vidjä Laanõ Triinu. «Valiminõ võtt kül aigu, a tuu om hää aig ütten häie võrokeelitside laulõga.»

Uma Pido tulõ 2.06.2018 Võro Kubijal laululava pääl.

UL

Mürinäga kuulsas

HARJU ÜLLE

Võromaa poissõ bändi Tan- kist aviti üle-eestilidsel rokk- ja metal-bände kon- kursil Fubar 666 võidulõ ummamuudu olõminõ ja maskott Apokalüpsilehm.

«Mi muusiga tõmbas rahva käümä,» kõnõli Võro-lähküde Rāpo külä poisi Marksi Kevin (19) ja Kisandi Joonas (19) võidust (18.02.). Viil mängvä pun- din Tormi Henry (19) Võrolt ja Laanelinnu Ivo (20) Verskast.

«Ma lihvi ekä luku iks väega hoolõga,» ütelf pundi laululuuja ja laulja Kevin. Tä tege laulõs uma unõnäo, and tulõ poliitiga ja ütiskunna pihta. «Üts popula- laarsõmb lugu om poliitilidsõ korrektsusõ kotsilõ: egä väiku aša, näütüses geiabiolo peräst om meil suur draama.»

Kevinin pään sünnüse egäsugud- sõ pööräde mõttö. Näütüses 2015. aasta suvõl võti poisi Võrol Katariina kerikun linti

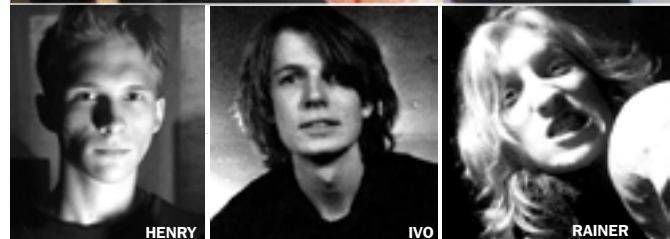
pümme uskmisõ vastadsõ luu.

Bändiga ütten käü lava pääl lehmä pääluu, mille om kujon- danu Apokalüpsilehmäs bändi kunstnik-mänedžer Parijõgi Rainer (21). «Pini tõi mõtsast pääluu, võtsõ tuu kuuli ütten – opi Villändin metallitüüd –, pääl kasvati vasekihi elektro- formimise tehnikan ja pandsõ lambi sisse,» selef nuurmiis.

Tankist taht anda vällä albu- mi «Unhuman». Päämidselt ingliskeelidsõ luu tulõ õnnõ studion sisse mängi. «Suvõl tahassi joba tuurita nii Eestin ku vällämaal,» ütelf Joonas.

Poisi arvssi, et *thrash metal* it võissi tävveste ka võro keelen tetä. Et kõgõ kõvõmb võro keele mõistja om Rainer, sis pandva nä panussõ timä pääl.

Sügüse uut Kevinin ja Joonast sõavägi. «Mul tuu vasta midägi ei olõ, no perän tulõ kats aastat hiussit kasvata,» arvas Kevin. «Ma olõ-i 11 aastadsõst pääl kiilakas olnu...»

Tankisti. Kevinin (kural) ja Joonase vaihõl om Apokalüpsilehm. PILDI: HARJU ÜLLE, ERÄKOGO

Edimäne sääne otsus Eestin: Keskkunnaammõt hinnaš «lumbi» kaivandusõs ja ei lupa säält inämb liiva-ruusa vällä vitä

Lumbinipil pidur pääl

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Keskkunnaammõt otsust 16.02., et Urvas- tõ kihlkunnan Ruhingu külän kirgi kütnü «lump» om iks kaivandus, ja anna es kaibjalõ vahtsõt liiva-ruusa vällävidämise lupa. Seo om Eestin edimäne sääne otsus, midä avit tetä vahtsõnõ maapõvvõsädüs.

«Et Palmi Aigar om tennü uma maa pääl kaivandusõ, mitte ei kaiva kattõ lumpi, tuu sai selges mitmõ aasta joosul timä tegemiisi kaiõn,» põhjõnd otsust keskkunna- ammõdi maapõvvõbüro asatundja Nemliheri Reet.

Tä ütelf, et kaivandamist näütäse lumpõ jaos pallo suurõ mulgu (plaanitu om umbõs 2 ha lagja maa pääl vällä võtta 67550 m³ matõr- jaali), pikk kaibmisõ aig, kvaliteetsembä ehitusmatõr- jaali vällätuhminõ ja sort- minõ, ruusa tii-ehitüses pas- val aol vällävidämise jne.

Nigu olf nätä ka 29.09.2015 Uman Lehen ärtrükitü drooni- pildi pääl, olõ-s mäe otsa kaivõt «lumbin» vett ja tuud olõ-i täämbägi piaaigu suku- gi (kae pilti).

1.09.2016 kirot Uma Leht, et nipimeistrist Urvastõ valla lumbikaibjal sai otsa liiva- ruusa vällävidämise luba.

Keskkunnaammõt pidi tuu lua varramba vana maapõvvõsädüse perrä vällä andma, selle et Palmi Aigar olf saanu Urvastõ valla käest katõ lumbi kaibmisõs

Palmi Aigari «lump» Urvastõ kihlkunnan, Ruhingu külän 22.02.2017.

HARJU ÜLLE PILD

chitüslua.

Nätäl päält leheluku olf keskkunnaammõtil luatõtlus lavva pääl. Sis olf joba teedä, et 2017. aastast nakkas masma vahtsõnõ maapõvvõsädüs. Tuu perrä om keskkunnaammõtil õigus esi hinnata, kas tego om lumbi vai kaivandusõga. Ku iks perä- mädega, sis om õigus lupa mitte vällä anda.

Aasta lõpun saatsõ ammõt Palmilõ kaemisõs otsussõ eelnõu – et vahtsõt lupa ei anta. Palmi vastus keskkunnaammõtil ümbre mõtlõma es panõ ja otsus sai tettüs.

«Ruusa ja liiva tä inämb jah vällä vitä ei saa, a niikav- va, ku chitüsluba mass, saa tä umma «lumpi» edesi kaiba,» ütelf Nemliheri Reet. «Kaivõtu matõrjaali või tä panda uma maa pääl, tuud mi keeldä ei saa. Vai sis või tä kotussõ kõrda tetä.»

Palmi Aigar esi taad asja ao- kirändüsele inämb kommõntiiri es taha.

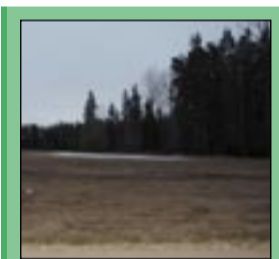
Urvastõ vallavanõmb Rooni Riho ütelf, et hää, et keskkunna-

ammõt peräkõrd iks är hinnaš, midä sis Ruhingu külän Anni ja Ruusamäe maatükke pääl õigõhõ tetäs. Miä saa Palmi Aigarile vällä antust chitüsluast, tuud vallavalitsus viil märgotas.

Nemliheri Reeda sõnnu perrä om seo keskkunnaammõtil edi- mäne sääne otsus, miä om tettü vahtsõ maapõvvõsädüse § 97 lõike 7 punkti 4 perrä.

«Elmidsen säädüsen sää- nest punkti es olõ. Selle sai- va «tegüsämbä» inemise taad säädüsemulku är pruuki ja mitmõl puul Eestin «lumpõ» kaiba, mille vaõn käve tegeli- gult kaivandaminõ,» selef tä. «Säändse «lumbikaibja» omma ebausa konkurendi säädüse perrä kaivandajilõ ja chitäjilõ – saava matõrjaali ilma iist käte. Tõsõ masva uuringidõ iist ja keskkunnatassu ja piät perän viil kotussõ kõrda tegemä.»

No om Palmi Aigaril viil seo kuu 16. pääväni aigu kaivata keskkunnaammõdi otsussõ pääl kas ammõtihe (vaie) vai halduskohtuhe (kaibus).

Alakülä kaivandusõ kotus.

Vanalõ-Võromaalõ tahe- tas tetä kats vahtsõt liiva- ruusa kaivandust

Keskkunnaammõdi lavva pääl om parhilla üts geoloog- lidsõ uuringu lua taotlus: pääliina firma Procura Group OÜ taht uuri Sõmmõr- palo vallon Alakülän Pihõ maatükü pääl, ku pallo liiva sääal om. Kaivandusõ uumis- ala om päält 18 ha.

Kuu aigu tagasi and keskkunnaammõt vällä lua uuri liiva-ruusa varru Võro vallon Kasaritsa külän.

Minevä aasta anti luba edesi uuri ruusavarru Võro vallon Jaani ruusamaardlan. Põlva maakunnan anti mi- nevä aasta vällä luba uuri Krüüdneri liivahavvan, ku sügäväle liivavaru küünüs.

Pältre lühtrikuus sattõ ümbre

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Eesti kõgõ vägevämb, Pältre lühterkuus Vahtsõ- liina kihlkunnan om ümbre sadanu, and teedä kesk- kunnaammõt.

Ütetõistkümnõ ladvaga lühtri- kuus kasvi Saika külän, Pältre-Viitke tii veerest 60 miitret kavvõmbal mõtsan.

«9. vahtsõaastakuu pääväl kõlistõdi, et puu om pikäle,» ütelf keskkunnaammõdi kaitsõ planiirise asatundja Reimani Reet. «Mi mõtsaspetsialist

Birnbaumi Artur käve sis kac- man ja pilti tegemän.»

Reimani Reet ütelf, et Eesti luudusõ infosüstemin EELIS om puu mano tettü märk, et tuu om murdunu (9.01.2017). No käü tüü tuuga, et Pältre lühtri- kuus ka tõisist andmõkogodõst maaha võtta. Nisamatõ tulõ tii veerest ja puu mant silt är võtta.

Pältre lühtrikuus olf Vana- Võromaa üts tunnõtumpi puid. Tuu kotsilõ om ka hulga rahvajuttõ üles kirotõ. Üts jutt kõnõlõs tuust, et kuusõ juurõ ala ollõv varandus käkit.

Ümbre sadanu Pältre lühtrikuus.

BIRNBAUMI ARTURI PILT

Hambajant

NIKLUSÕ MARE

Elli paarkümmend aastat tagasi Antslan Oru uulitsõ üürimajan. Tuu oll sääne vanaaignõ elämine.

Hoovi pääl oll suur pikk hoonõ, kon olli rian sann, ait, laut ja määnegi kuur kah.

Sanna nuka takan oll välipeldik. Mullõ miildü sääll istõn lehte lugõdõ vai ust vallalõ hoiõn uibuaida vahti. Aga nii es saa egä kõrd tetä. Naabri maja oll lähkün ja noidõ huuv ja aknõ olli nätä.

Suvinõ aig oll ja ütškõrd tulf tütär uma perega mu poolõ üüses. Olli koskil pidun käünü.

Hummuku tull varõmb üles ja naksi kõõgin tohkõrdama.

Ütekõrraga karaš tütär tarõst vällä, et tel väega halv olla, ja kattõ ussõst vällä.

Jõudsõ viil hõigata: «Är sa muru pääle ossõndagu, mine peldikulõ.»

Läts tsipakõsõ aigu müüdä, ku tütär tulf suurõ ikmisõga ussõ pääle. Kässe, et ma täl mehe üles ajassi.

Kuun ikmisõga sai ma arru, et tel oll hammas peldigu mulgust alla sadanu. Tel oll üts ülemine

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜS

kunsthannas.

Miis tulf tuu käre pääle esi üles ja nigu tä oll, aluspüksõ väel, läts appi. Ma es taha kaema minnä, et kül nä esi saava toimõ.

Aga looda sa! Jäl tütär ussõ

pääl: «Imä, anna kirvest, miis jäi mulku kinni.»

Andsõ kirvõ ja esi naksi naarma. Määne tuu pilt om naabri puult kaia, ku nägevä, et miis om päädpiten peldikun?

Sõs kuuldsõ kopsmist, vanmist ja ikmist tükk aiga, inne ku tütär mehega tarõ manu tulliva.

Miis oll vihanõ, käevarrõ olli ku kassõ käen olnu. Kraabidu juti mõlõmal puul.

Tütär nakaš küürmä hammas, mille miis oll är pästnü. Ma es julgõ küsü, mis sääll sõs nii hullu juhtu.

Es taha nä kohvi es midägi. Aiva latsõ üles ja sõitõsõva õkva minemä kodo poolõ.

Läts mõni aig müüdä, ku nä jäl küllä tulliva. Sõs naardsõmi joba kõik.

Tütär kõnõl, et oll iks peldikulõ jõudnu, a ossõndõõn oll hammas mulku sadanu.

Miis es taipa kah pluusõt sälgä visada, läts alastõ, käe iin, päädpiten mulku, sai hamba kätte, a vällä es saa. Päälpuult olli istmisõ lavva ilustõ sille ja värvidü, aga alt pinnõlidsõ.

Kirvõga kanguti nä üte lavva valla ja perän pessive tagasi.

Niikavva ku ma sääll eläsi ja sanna takan majakõsõn käve, tulf mul kõikaig tuu hambajant miilde, selle et ku sinna isti, andsõ tunda üts korgõmb lavvaviir.

Tekke eräeloministeerium!

USA presidendi Trumpi juhtkund kuuluf tühäs ettekirotusõ osariikele, mille perrä võiva transsuulidsõ tudõngi valli peldikut ja rõivilõ pandmisõ ruumi tuu perrä, kumma nä esi hindä meelest omma, mehe vai naasõ, and teedä Briti rahvusringhääling BBC.

RUITLASÕ OLAVI, kõrd-majja-miis

le omma ameeriklasi jaos tähtsambä egä-sugudsõ sugulidsõ, nahavärvilidsõ ja muu säändse asä.

Perverditeema ei oll mi jaos sukugi kavvõl. Kasvai tuusama Tarto Ülikooli perverdi-juhtuminõ.

Sääll pand naisdoktorant miistiidlastest

juhendajalõ süüs, et tuu om pervert. Miistiidlane pand ummakõrda naisdoktorandilõ süüs, et tuu ollõv esi pervert, pääle tuu viil laisk ja rummal kah. Ülikuul, miä tege maailmatsõmõga tiidüst, ei saa no selges tettüs, kumb (vai mõlõmba?) sõs tuu pervert om?!

Ku inemise ei suta umma eräello ohjõn hoita, tulõ määnegi ammõtlik välläpäsamine löüdü. Turvakaamõra magamistarrõ, vannitarrõ, küüki, sahvrihe, kalitorri, autohe. Egäle poolõ, kon saa eräello ellä.

Tetä tulõs eräeloministeerium ja ammõtthe panda eräeloministri. Reinsalu!

Tuu jätnü egäsugudsõ eräello elämise kõrvalõ, a misjaos inemisile eräello, ku nä tuuga toimõ ei saa? Kõgõ hullõmbal perverdil, olkõ tuu sis doktorant vai doktorandi kiusaja, kaos egäsugunõ iso är, ku tä tiid, et Reinsalu kaamõraga päält kaes.

Tossu Tilda pajatusõ

Kaarakülbmine keldsä pääle

Ütskõrd Vinne aigu pidi rajoonilehe kokkosäädjä partei-komiteehte kuunolõkilõ minemä. «Tulõ õkva tagasi!» hõigaš tä viil inne minekit.

Tunni lätsi, a miist ei koskil. Kats keeletoimõndajab, noorõmb ja vanõmb, olli joba murrõn, kuis leht valmis saa. Vanõmb ütelf sis noorõlõ: «Teeme esi lehe valmis, inne küländ nättü, kuis tuu asi võtõ tä hindä pääle, noorõmba pand nuppõ kirota.

Tõmbat saina maha!

Mi külän elli üts eluaignõ poissmiis kuun uma imäga, tuu oll suur ja tukõv naistõrahvas. Poig tükse hinnäst iks kavvõmbas kõrtsi manu unõtama, ku imäle miiltmüüdä oll.

Ütskõrd kisksõ päiv jo õdakulõ, a poiga jäl kotun es olõ. Imä kaksas sõametävvega

Noorõmb kõlist Väimälähe majandihe ja küsse uudissit. Tõõsõl puul trehväs telefonitõro otsa pääagronuun.

«Käu kaarakülb keldsä pääle!» ütelf tä tähtsä helüga.

Tuukõrd Hruštšovi valitsõmisaol olli pööräde eksperimendi põllumajandusõn avvo seen – maisikasvatõs ja kõik muu sääne. Nii ka kaarakülb keldsä pääle. Lehe keeletoimõndaja oll liinatõrik ja es tiia maavärkest suur midägi, a kirot hoolõga paprõ pääle, mitu hektäri suur tuu põld oll, ku pallo kaara maaha sai ni kes olli külbjä...

pojalõ kõrtsi manu perrä. Imä vansõ kõgõ kõrtsirahva iin pojal näo täüs ja kupaf tuu kodu poolõ minemä. Esi lei käe puusa ja käre: «Ku taa joomapunkri siist tii veecest är ei kao, sis ma puu hinnäst siia kõrtsi ussõ kotsilõ üles!» Tõnõ niisama suur naistõrahvas kitt tuu pääle: «Sa olõst jo nii paks, et tõmbat saina maha!»

LEHE LONNI

Lämmä keededü muna

Taa lugu juhtu nii umbõs 50 aastaigu tagasi, ku enämbüisi bussiga sõidõti ja väikeisi autuid oll mõnõlõ üttsikul.

Tii olli talvõl ilmast ilma nilbõ vai kinni tuisanu. Talvõkummõst es olõ mi riigin viil kiäki muiduki kuuldanugi.

Ku bussijuht pelläs, et ta rahva kraavi aja ja peräst mõnõlõ sõitjalõ viil haigusõraha masma peat, võisõ ta poolõ tii päält otsa ümbre ka pöördä, ku tii väega hõelas läts.

Kats tehnikumin opvat pois-

si tahtsõ talvõl Peipsi kandist koolist puulpäävõdagus kodu saija, aga juhtugi nii, et õdagu ilda jätf bussijuht ütlen väikun külän sõidu poolõlõ, läts tutvõ manu üüses ja sõitja võisõ tetä, mea taht.

Ilm oll maru külm. Poisõl, kel viil mitukümmend kilumeetrit koduni, es jää muud üle, ku lätsi peris võõra ussõ takka ja küüsse üümajja.

Vanainemine, kiä ütindä elli, kutsõ pois lahõdõ sisse, juhaf tarrõ ahu manu istma, tõi neile kumba tiid ja keedetüisi munnõ kah.

Läbikülmanü pois jõi hää meelega ja peris meheste tiid, aga munnõ kuigi es taha,

selle et nuu olli ka viil pääle kiitmist õigõ sitatsõ.

Memmekene tulf tükü ao peräst kõõgist tarrõ, kai, et külalise ei olõ sukugi sõõnõ, ja murõf: «Mis ti, latsõkõsõ, õmõta ei süü munnõ, naa omma viil lämmä, õkva tiivii sisen keedi...»

Nüüd oll poisõl sääne tunnõ, et ossõndasõ tii kah vällä!

NÕLVAKU KAIE, Mehkamaalt peri

Vastlapäävä avvuhind

Ellimi tuukõrd Sõprusõ kolhoosin. Sääll peeti kolhoosirahvalõ iks pidusiid ja võistluisi.

NIKLUSÕ MARE

Latsilõ

Latsinuka toimõndaja:
Fastrõ Mariko,
tel 56 213 177

Latsinuka tugõja:
Eesti Kultuurkapitali
Võrumaa ekspertgrupp

Vana koolimaja _____
valmis tetti _____
Paaris loeti _____
katõs jaeti _____

Kipõlt lindas _____
vasta and ka tõõnõ _____
Tulitsõhe sõda _____
kindralis om _____

Otsi' ria pääle õigõ sõna! Kae', et nuu' ka riimi lääsi!

iin, kiis, kuulimägi, latsivägi, lumõkuul, lumõliin, lumõmiis, puul

Pildi tekki SAARÕ HINDRIK(7)

Võrokiilse multika', kildamängõ' ja memoriini' latsilõ: wi.werro.ee/lastekas/

Kuuluda

Kuulutusõ saatkõ
info@umaleht.ee
vai kõlistagõ
tel 78 22221

Telli Eesti lipu, vimpli, varda ja vardahoitja e-poest www.lipuvabrik.ee. Kauba saat kätte 24 tunni/ 1tööpäävaga!

OÜ Merbest müü
eterniit-katusõmatõrjalõ.
www.eterniit.com

Telli Uma Leht
Võromaalt peri
sõbralõ, tutvalõ
vai sugulasõlõ!

6 kuud – 6 €

12 kuud – 12 €

Vällämaalõ: 43-46€

Telli saa tel 78 22 221 vai
info@umaleht.ee

«Vahtsõmbat Võromaalt!»
Vikerraadion egä neläpäävä kell 17.05!